

BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 4 III 2015

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Ryszard Czerniawski

KMP.570.40.2014.DK

Tomasz Siemoniak
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Obrony Narodowej

Szanowny Panie Prokuratorze

Podczas wizytacji prewencyjnych dokonywanych przez przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji w izbach zatrzymań Żandarmerii Wojskowej, wizytujący badali między innymi przesłanki i warunki dokonywania przeszukań zatrzymanych.

Przy okazji wskazanych działań, ujawniony został problem braku ustawowego umocowania uprawnień obsługi izb zatrzymań Żandarmerii Wojskowej (zwanych dalej: IZZW) w zakresie kontroli osobistych osób umieszczonych w IZZW.

Przepisy ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. z 2013 r., poz. 568 j.t.), zwanej dalej: ustawy, przewidują możliwość przeprowadzenia przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej kontroli osobistej (bez zdefiniowania i sprecyzowania jej zakresu) wyłącznie w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego, z wyjątkiem środków transportu przewożących znaki pieniężne, w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary albo w celu ustalenia miejsca pobytu lub ujęcia poszukiwanej osoby (art. 17 ust. 1 pkt 10).

Kontrole osobiste osób umieszczonych w IZZW (kontrole zarówno ubioru osoby osadzonej jak i samej osoby), nie mają charakteru procesowego i wykonywane są wyłącznie na podstawie § 28 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 września 2014 r. w sprawie izb zatrzymań (Dz. U. z 2014 r., poz. 1358), czyli aktu prawnego niższego rzędu niż ustawa.

Budzi to poważne wątpliwości z punktu widzenia konstytucyjnie wyznaczonych granic ingerencji w sferę wolności jednostki. Czynność taka ingeruje w chronione przez art. 41 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej prawo do nietykalności i wolności osobistej, którego

ograniczenie lub pozbawienie może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonym w ustawie. Podobnie, tak głęboka ingerencja w prawo do prywatności, jako ograniczająca, prawa i wolności obywatela może być ustanowiona tylko w ustawie i w określonych sytuacjach. W myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji RP ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

W wyroku z dnia 10 marca 2010 r. (sygn. akt U 5/07, OTK z 2010 r. Nr 3/A, poz. 20) Trybunał Konstytucyjny wskazał, że (...) *ścisły związek między poszanowaniem wolności osobistej i respektowaniem nietykalności osobistej na gruncie Konstytucji oznacza, że ograniczenie wolności osobistej podlega szczególnej ochronie konstytucyjnej. Ograniczenie wolności osobistej wymaga bowiem nie tylko spełnienia wymogów wynikających z art. 31 ust. 3 Konstytucji, dotyczących ograniczenia każdego prawa lub wolności konstytucyjnej, ale wymaga ponadto respektowania nietykalności osobistej. Wolność osobista może podlegać ograniczeniom wyłącznie w ustawie, a przesłanki ustawowego ograniczenia tej wolności, określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji odnoszą się również do ograniczenia wolności osobistej.*

Przepis art. 41 ust. 1 Konstytucji dodaje jednak do ustawowych przesłanek dopuszczających ograniczenie wolności osobistej, określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji, jeszcze jeden wymóg: pełne poszanowanie nietykalności osobistej.

Podkreślenia wymaga, iż w sprawie o analogicznym obszarze problemowym Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 29 października 2013 r. (sygn. U 7/12) stwierdził niezgodność stwarzającego podstawy do przeprowadzania kontroli osobistej cudzoziemców § 11 ust. 1 i 2 Regulaminu organizacyjno-porządkowego pobytu cudzoziemców w strzeżonym ośrodku i areszcie w celu wydalenia (załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 sierpnia 2004 r. w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać strzeżone ośrodki i areszty w celu wydalenia oraz regulaminu organizacyjno-porządkowego pobytu cudzoziemców w strzeżonym ośrodku i areszcie w celu wydalenia, Dz. U. Nr 190, poz. 1953) z art. 41 ust. 1, z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, w zakresie, w jakim materia zastrzeżona do regulacji ustawowej podlega normowaniu w akcie rangi rozporządzenia. W uzasadnieniu wyroku zwrócono uwagę, że kontrola osobista stanowi ingerencję w nietykalność osobistą chronioną na podstawie art. 41 ust. 1 Konstytucji RP oraz prawo do prywatności chronione na podstawie art. 47 Konstytucji RP. W świetle wymogów stawianych ustawodawcy zarówno przez art. 31 ust. 3, jak i przez art. 41 ust. 1 Konstytucji RP, dopuszczalna jest, w przypadku ingerencji w obie te wolności osobiste, wyłącznie interwencja ustawodawcy.

Oznacza to, że materia kontroli osobistej powinna w sposób precyzyjny i kompletny zostać uregulowana na poziomie ustawy. Ustawodawca musi zdefiniować zakres pojęcia *kontrola osobista* czy też *przeszukanie osoby*, określając granice ingerencji organów władzy publicznej w integralność osoby ludzkiej.

Ustawodawca powinien również przewidzieć adekwatne środki zaskarżenia czynności podejmowanych przez uprawnione do ich wykonywania osoby, zarówno w zakresie sposobu prowadzenia czynności, jak i ich legalności i zasadności.

W mojej ocenie Żandarmeria Wojskowa powinna być uprawniona do wykonywania szczegółowych kontroli, celem odebrania przedmiotów potencjalnie niebezpiecznych. Nie może się to jednak odbywać bez właściwej z punktu widzenia standardu konstytucyjnego podstawy prawnej.

Mając na uwadze powyższe, uprzejmie proszę o odniesienie się do sygnalizowanej sprawy i rozważenie podjęcia prac nad zmianą przepisów, mających na celu zapewnienie ochrony konstytucyjnych praw i wolności.

→ powołanie
R. C. L.

